Att möta det man möter

Ett samtal mellan
Bettan Byvald och Torbjörn Forkby

ur boken

Eva Wikström, Katarina Hollertz
& Magdalena Elmersjö (red.)

Röster och möten

En jubileumsskrift om FORSA, Förbundet för forskning och praktik i socialt arbete

Arkiv förlag 2026

ARKIV FÖRLAG · arkiv@arkiv.nu · www.arkiv.nu
i samarbete med
FORSA · www.forsa.nu

FÖRSLAG PÅ KÄLLANGIVELSE:
”Att möta det man möter. Ett samtal mellan Bettan Byvald och Torbjörn Forkby” (2026) i Eva Wikström, Katarina Hollertz & Magdalena Elmersjö (red.), *Röster och möten. En jubileumsskrift om FORSA, Förbundet för forskning och praktik i socialt arbete*, s. 77–90. Lund: Arkiv förlag, https://doi.org/10.13068/9789179244101.

Det här kapitlet ur en e-bok från Arkiv förlag distribueras fritt genom *open access*. Titeln finns också tillgänglig i tryck med ISBN: 978 91 7924 409 5.

Verket är upphovsskyddat enligt en upphovsrättslicens från Creative Commons: erkännande, icke-kommersiell, inga bearbetningar (CC BY-NC-ND), som medger icke-kommersiell användning och spridning i oförändrat skick så länge källan anges.

Illustration på sidan 83: Karin Nyberg

© Författarna/FORSA/Arkiv förlag 2026

E-bok (PDF) 2026
Beständig länk: https://doi.org/10.13068/9789179244101
ISBN: 978 91 7924 410 1

KAPITEL 6
Att möta det man möter

Ett samtal mellan Bettan Byvald och Torbjörn Forkby om socialt arbete, mod och människors egen kraft

Presentation

I det här samtalet möts Bettan Byvald och Torbjörn Forkby. Bettan Byvald är socialarbetare i Göteborg, och möjligen Sveriges mest prisade och medialt uppmärksammade kollega. Hon sommarpratade i Sveriges Radio i juli 2026 och tilldelades 2024 Vasaorden ”Riddare av första klassen” för mångårigt betydande socialt arbete. Hon har också tilldelats FORSA-priset, år 2022. Så här löd motiveringen:

> Bettan Byvald har varit verksam som socialarbetare i Göteborg i närmare fyra decennier. Hon är för många – både innanför och utanför akademin – en förebild. Hennes samhällsengagemang och kritiska röst har fått stort genomslag, och hennes namn är känt långt utöver det sociala arbetets fält. Hennes engagemang och arbete i Angered har lyfts av dagspress och i nyheter, och hon har under många års tid utgjort en viktig röst i och för det sociala arbetet. Hon har bidragit till att skapa förutsättningar för dialog och skapa förtroende hos de som berörs

av socialt arbete. Hennes arbete har också varit en inspirationskälla för socialarbetare, med ett stadigt fokus på relationen som bärande element i det sociala arbetets praktik. Bettan Byvalds arbete är modellskapande för hur ett professionellt socialt arbete kan utvecklas i lokalsamhället – med utgångspunkt i tillit, relationer, långsiktighet och en självklar koppling mellan individ och samhällsnivån. Byvalds hållning i arbetet visar hur det professionella sociala arbetet utgör en viktig kunskapsbas när strategier utvecklas för att möta samtidens och morgondagens sociala utmaningar. Bettan har varit anlitad föreläsare på socionomutbildningen i Göteborg, och har samarbetat med forskare i socialt arbete. Byvalds gärning i socialt arbete kan inte överskattas, och är i grunden en praktisk återspegling av den globala definitionen av socialt arbete. ”Socialt arbete är ett praktikbaserat yrke och en akademisk disciplin som främjar social förändring och utveckling, social sammanhållning och bemyndigande och befrielse av människor. Principer om social rättvisa, mänskliga rättigheter, kollektivt ansvar och respekt för mångfald är centrala i socialt arbete. Understödd av teorier om socialt arbete, samhällsvetenskap, humaniora och inhemska kunskaper, engagerar socialt arbete människor och strukturer för att ta itu med livets utmaningar och förbättra välbefinnandet.”

Torbjörn är professor i socialt arbete vid Linnéuniversitetet och har genom åren varit en drivande och stark röst i FORSA-sammanhang. När Bettan och Torbjörn möts för att samtala om socialt arbete och FORSA finns det en lång gemensam historia i bakgrunden. De har mötts i många olika sammanhang genom åren, i gränslandet mellan forskning och praktik. Torbjörn har följt Bettans arbete i nordöstra Göteborg, forskat tillsammans med verksamheter där hon arbetat och bidragit till att sätta ord på den kunskap som vuxit fram i det dagliga sociala arbetet. Bettan har varit

en av de socialarbetare som höjt sin röst – hon har gång på gång synliggjort det sociala arbetets värde, utmanat etablerade arbetssätt och lyft erfarenheter från människors vardag. Samtalet är ett möte mellan två personer som delar en grundläggande förståelse av socialt arbete, men som verkar i olika sammanhang och utifrån olika positioner. Det som växer fram i samtalet är en berättelse om det sociala arbetets förändring, om relationernas betydelse, om forskningens roll och om vikten av att aldrig tappa bort de människor som verksamheten ytterst är till för.

En socialarbetare som stannade kvar

Bettan beskriver sig själv som en ganska vanlig socialarbetare. Samtidigt framgår det snabbt att det finns något väldigt ovanligt i hennes yrkesresa. Hon har arbetat länge i samma område, stannat kvar nära invånarna och valt bort karriärvägar som skulle ha fört henne längre bort från praktiken: ”Jag har varit väldigt länge i samma område och jag har jobbat på gräsrotsnivå. Jag har inte gått upp och blivit chef eller bytt område, vilket väl gör att det är lite intressant att jag har lite perspektiv.”

Just detta perspektiv återkommer genom hela samtalet. Bettan talar inte om socialt arbete som något abstrakt. Hon talar om människor hon mött, familjer hon följt och områden där hon varit verksam under lång tid. Hennes kunskap är förankrad i vardagspraktiken.

Socialarbetare måste ta plats

Ett tydligt tema i samtalet mellan Bettan och Torbjörn är socialarbetares röst i samhällsdebatten. Bettan beskriver hur det länge funnits en kultur där socialarbetare förväntas hålla sig i bakgrunden medan andra uttalar sig om deras arbete: ”Det är inte en kultur hos oss att prata och ibland vill ju heller inte våra chefer eller vår struktur att man pratar nerifrån, från gräsrotsnivå.” Trots detta har hon ofta tackat ja till intervjuer och offentliga sammanhang. Det har inte alltid varit okomplicerat: ”Det har varit att kollegor säger: ’Varför sa du det och varför sa du inte det?’ […] Det har också varit att ledningen hör att jag ska ut någonstans och säger: ’Kan du ta med de här fyra punkterna och berätta om det vi gör bra?’”

Bettan menar att alternativet till att tala ut är värre. Om inte socialarbetare själva beskriver sitt arbete kommer andra att göra det åt dem. Hon uttrycker en frustration över att frågor om socialt arbete ofta domineras av polis, politiker eller andra professioner: ”Polisen pratar om det sociala arbetet, men inte vi. Inte ens våra ministrar, utan det är ofta justitieministern och andra som ska prata om hur det sociala arbetet ska skötas. Och de är inte bäst på det.”

Bakom beslutet att tala finns också ett starkt professionellt ställningstagande, som handlar om att synliggöra erfarenheter från praktiken och ge röst åt människor vars erfarenheter annars riskerar att inte höras.

Ett uttryck som återkommer i samtalet speglar Bettans syn på socialt arbete: ”att möta det man möter”. Bettan understryker gång på gång att sociala problem inte följer organisationernas gränser eller administrativa kategorier:

”När man möter det man möter så kan förvaltningskulturen säga: ’Nej, det här är inte vårt bord.’” För henne är detta ett av socialtjänstens allra största problem. Organisationer tenderar att dela upp människor i olika kategorier, funktioner och ärenden. Men människors liv låter sig inte delas upp på samma sätt.

Under senare år har hon upplevt att det sociala arbetet i allt högre grad har organiserats genom överlämningar och specialisering: ”Socialtjänsten har under de senare åren haft ett starkt fokus på organisatoriska gränser. Socialarbetaren har haft möjligheten och ibland varit tvungen att hänvisa bort, att säga ’nu är det inte mitt bord längre’.” Men det har inte funnits en kultur av att följa med tills nästa funktion tar vid menar Bettan och fortsätter: ”Och det har varit så ett tag nu att *relation*, det har inget med socialt arbete att göra, utan socialt arbete är *funktion*. Och man är oviktig som person och det finns de som har det på sitt bord och andra ska inte ha det. Störst är risken för de allra svåraste ärendena, att de skickas mellan enheter och förvaltningar.”

Synsättet bakom detta slags organisation vänder sig Bettan starkt emot. Hon menar att det är just relationen (och inte funktionen) som är själva kärnan i det sociala arbetet. När människor skickas mellan verksamheter går någonting förlorat: ”Vad som är väldigt svårt att skicka med via remisser och orosanmälningar är personers tillit och motivation.” När människor tvingas börja om gång på gång med nya professionella kontakter riskerar man att förlora det som byggts upp, konstaterar Bettan. Hon beskriver hur föräldrar först möter en person på mottaget, sedan en annan på utredningsenheten och därefter en tredje om stödinsatser ska erbjudas. ”Då kanske man har

hunnit få någon form av kontakt och våga börja prata. Nähä, då ska man beskriva det för en tredje person."

I en berättelse om en pappa som blev orosanmäld blir konsekvenserna särskilt tydliga. Medan organisationen såg en rutinmässig utredning som följde en logisk uppdelning, upplevde pappan en existentiell kris. Vi låter Bettan berätta med egna ord:

"När jag ibland hör hur människor uppfattar socialtjänsten är det nästan att jag fäller en tår. Det är ingen socialarbetare som gör fel, de är kompetenta och goda men det blir fel. Alla upplever inte att de kommit till en som vill hjälpa mig. Ett exempel var en pappa, en äldre man. Jag tyckte så synd om honom. Han hade väl tappat tålamodet i kapprummet på förskolan någon dag på ett fullständigt mänskligt sätt och blivit orosanmäld. Han berättar att han fick en tid på en mottagningsenhet som berättade att de nu skulle utreda orosanmälan. På mottaget berättade socialsekreteraren att de kommit fram till att man skulle starta en barnavårdsutredning. 'Du skall få träffa en på Barn och unga enhet 5. Du får en kallelse.' Pappan gick hem och grubblade över vad det var som skulle utredas. Efter några veckor fick han en tid till en ny socialsekreterare som berättade att de nu startat en utredning. Han sa att hon var snäll men att hon inte hade tid att träffa honom så ofta, så det blev några få träffar under tre månader. Pappan berättar att han var helt förkrossad och undrade om de skulle komma och ta hans barn. Han hade hört att så gjorde socialtjänsten. Efter cirka tre månaders utredning blev pappan erbjuden stöd av en tredje enhet. Han frågade om han måste, vilket han inte behövde, och då valde han att tacka nej."

Det där är inte mitt bord!

Berättelsen illustrerar ett vanligt problem, menar Bettan: socialtjänsten utgår från sitt eget språk och sina egna processer i stället för människors upplevelser och aktuella livssituation. Det får helt katastrofala följder för enskilda – och underminerar möjligheterna att ge stöd och hjälp.

När Torbjörn frågar vilken kunskap som är viktigast för nya socialarbetare återkommer Bettan till det hon kallar mottagarperspektivet: ”Man utreder ju inte för att vi ska göra rätt process, utan man utreder ju för att ett barn ska få skydd eller en förälder ska få rätt stöd.” Hon menar att socialt arbete alltför ofta fokuserar på organisationens behov snarare än människornas. ”Vem ska ta emot detta? Och på vilket sätt kan vi få den människan att lita på oss?” För Bettan handlar professionell kunskap inte bara om utredningsmetodik och lagstiftning. Det handlar lika mycket om att förstå livsvillkor, se människors resurser och förmågor och skapa tillit. Hon beskriver detta som något som inte kan fångas i checklistor. ”Det räcker inte med att ha en ruta på utredningsdokumentet där det står: Har du tagit hänsyn till barnperspektivet?”

Under samtalet lyfts en stark kritik mot de styrmodeller som kommit att prägla välfärdssektorn. Bettan beskriver hur hon under olika perioder sett socialtjänsten förändras från en verksamhet präglad av experimentlusta, kreativitet och stort handlingsutrymme till en verksamhet där produktion, mätbarhet och avskrivna ärenden blivit centrala mått. ”När *new public management* kom, då var det bästa socialarbetaren den som skrev av flest ärenden per vecka.” Hon berättar om *lean*-tavlor på vilka antalet avslutade utredningar räknades och visualiserades: ”Man var inte intresserad av hur det gick. Den stora siffran var hur många du skrev av.”

För Bettan innebar detta en tydlig förflyttning av fokus från resultat för människor till resultat för organisationen. Torbjörn beskriver hur dessa processer finns väl beskrivna i forskning om socialt arbete: ”Ibland pratar man om hur forskning och praktik ska närma sig varandra. Jag brukar tänka att man då argumenterar mot någon form av idé att riktig forskning, det är det som föds inom ramen för forskningsteorier och tidigare forskning och så vidare. Men jag tänker att det är de här frågorna, dem som ni brottas med – det är frontlinjefrågor. Man ser hur olika nya styrprinciper slår igenom. Man kan se de här formerna när man faktiskt tillsammans sätter ord på dem: Hur formar de? Hur påverkar de arbetet? […] Hur påverkar den här typen av pinnräkningssystem? Det finns många forskare i socialt arbete som har diskuterat det.”

Bettan beskriver flera situationer när styrsystemen påverkat arbetet, till exempel när ekonomiska hänsyn klätts i professionella argument. ”Då helt plötsligt sa man att det bästa för klienten är att hon inte kommer till oss. Så då höjde vi trösklarna.”

Det är tydligt att Bettan och Torbjörn ser liknande problem, och att kunskapen från fältet och kunskapen från forskningen kan stärka varandra i att synliggöra dessa. Båda pekar också på vikten av att kroka arm mellan forskning och praktik för att skapa ett socialt arbete som leder till bättre villkor för människor.

Områdesarbete och mobilisering

Om det finns ett område där Bettans engagemang lyser särskilt starkt är det samhällsarbete och mobilisering. Hon återkommer flera gånger till betydelsen av att människor organiserar sig tillsammans och använder sina egna resurser. ”När kraften, den egna kraften, i ett område blir starkare än vad både polis och andra kan göra. Då är det häftigt”, säger hon. Hon berättar om arbetet med ett nätverk i Hjällbo, Aktiva föräldrar, under en period av social oro. I stället för att se upplopp och stenkastning som enbart polisens problem arbetade de för att mobilisera lokala krafter.

Hon minns särskilt en orolig kväll då de uppmanade föräldranätverket att gå ut och hämta hem sina barn. De bad samtidigt polisen att hålla sig borta för att se om föräldrarna kunde lösa situationen. Det lyckades. ”Deras mammor gick fram till sina söner, tog dem i örat och sa: ’Nu kommer du hem.’ Och de lommade med sina mammor hem. De lyssnade ju på föräldrarna. Och då – då avstannade det. Det, det kanske inte bara var det [att föräldrarna kom]. De kanske var trötta, det hade pågått några dagar. Men, jag kände i alla fall då, den mobiliseringen som vi hade då, att vi fick med hela föräldraföreningen. Vi fick med de religiösa samfunden. Vi fick med Svenska kyrkan, föreningar. Och vi hade samling i en tvättstuga. Det, det var mäktigt.”

För Bettan illustrerar detta något centralt: social förändring skapas inte genom myndighetsinsatser i sig. Man måste också skapa förutsättningar för de människor som finns närmast barn och unga att agera, och stödja dem i det. Det är tillsammans som förändring kan uppnås.

Socialt arbete och människors resurser

Genom hela samtalet återkommer Bettan till människors egna möjligheter att bidra till förändring. Hon menar också att det sociala arbetet alltför ofta fokuserar på brister, när man hade kunnat undersöka möjligheterna: ”Hur kan vi hitta det människor är bra på? Hur kan vi förstå livsvillkoren för den här personen?”

Samma perspektiv framträder när hon berättar om några somaliska pappor som ville starta företag. De hade kunskap, idéer och drivkraft men stoppades av ett system som inte godtog deras sätt att organisera finansieringen. ”De fick hela tiden nej. Den främsta anledningen var ju att ingen trodde på dem”, säger Bettan. Hon berättar att hon träffade papporna främst på grund av att flera ungdomar i området drogs åt kriminalitet. Papporna uttryckte att det var svårt för dem att vara förebilder för sina barn. ”De kände att de inte hade någon plats i familjen. De hade inte någon lön. Men de hade en idé om vad de ville arbeta med, och de hade i sina tidigare liv i Somalia varit affärsmän. De hade jättemånga projektplaner för de hade gått på hundra såna här starta eget-kurser också. Så de hade mycket kunskap om detta.”

Fastighetsbolaget sa att de inte kunde hyra ut till någon som inte hade ett officiellt bankkonto. På banken var de stoppade eftersom de inte hade varit kunder där på länge och inte hade någon inkomst. När de löste finansieringen på sitt traditionella vis, med ett hawala-system,[1] så räknades inte det, berättar Bettan.

1. Hawala syftar på ett informellt system för pengaöverföringar, utan traditionella bankkonton.

För Bettan är berättelsen ett exempel på hur samhället ibland misslyckas med att se människors resurser, och i stället bygger upp system som sätter käppar i hjulet. En bra idé går inte att genomföra, för att ramarna som finns runt om är för snäva. Hon menar att det är ännu värre i dag på grund av rädslan för den organiserade brottsligheten.

FORSA och relationen mellan forskning och praktik

I samtalets avslutande del kommer Bettan och Torbjörn in på FORSA:s och forskningens betydelse för det sociala arbetet. Bettan beskriver forskare som viktiga samtalspartners som hjälper praktiken att förstå sig själv. Hon minns hur hon en gång kontaktade Torbjörn och sa: ”Vi vill begripa vad vi gör. Vi vill sätta ord på det vi gör.” Enligt Bettan är forskningens uppgift inte att tala om för praktiken vad den ska göra, utan snarare att hjälpa till att analysera, beskriva och synliggöra de erfarenheter som görs. För Bettan är samspelet och det ömsesidiga beroenden mellan forskning och praktik också väldigt tydligt: ”Forskare klarar sig inte utan praktik. Det blir väldigt konstig forskning. Och vi klarar oss inte heller utan att få input av ny kunskap.”

FORSA blir i detta sammanhang en viktig mötesplats. En plats där forskning och praktik kan mötas på jämlika villkor, där frågor från praktiken kan sättas i ett större sammanhang och där erfarenheter kan bli kunskap. Samtidigt betonar Bettan vikten av forskningens oberoende: ”Jag tycker forskare ska vara kritiska och ifrågasättande.” När forskningen blir alltför bunden till organisationers eller finansiärers intressen riskerar något viktigt att gå förlorat, menar hon.

Samtalet mellan Bettan och Torbjörn handlar i stor utsträckning om den eviga frågan om vad socialt arbete egentligen är. Bettan talar sällan om teorier och modeller, utan återkommer i stället till människor, relationer och vardagliga situationer där socialt arbete får konsekvenser på riktigt. Hennes kritik av byråkratisering, standardisering och organisatorisk uppdelning handlar i stor utsträckning om att det sociala arbetet riskerar att tappa kontakten med dem det är till för.

Trots den skarpa kritiken är det väldigt fint att höra henne berätta – det finns ingen nostalgi eller uppgivenhet i hennes resonemang. Tvärtom präglas samtalet av en stark framtidstro och en tro på att det finns hopp för de kreativa och relationella aspekterna av socialt arbete: ”När jag för fyrtio år sedan började i Hjällbo på socialkontoret var det en period som jag hoppas kommer att komma tillbaka nu med den nya socialtjänstlagen. Det fanns en tro om att vi kan jobba på ett annat sätt, en tro om att allt är möjligt. Jag är positiv. Jag tänker att under de närmaste åren så kommer den där glädjen av att få pröva att göra på ett annat sätt att vara mer möjlig.”

Bettan tror på den nya socialtjänstlagen. Hon tror på områdesarbete. Hon tror på människors möjligheter att organisera sig tillsammans. Framför allt tror hon på betydelsen av att möta människor som aktörer snarare än som problem. Oavsett om samtalet kretsar kring styrning, specialisering eller effektivitet återkommer hon gång på gång till något mycket enkelt: socialt arbete börjar med att man möter människor.

Det är ett hoppfullt medskick till de framtida kollegorna som Bettan formulerar. FORSA framträder också

som en viktig brobyggare mellan forskning och praktik. Inte som en arena där forskningen talar om vad praktiken ska göra, utan snarare som en plats där erfarenheter kan delas, prövas och analyseras tillsammans.